

**ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА**  
**ИНСТИТУТА ЗА НОВИЈУ ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ**  
**ЗА ПЕТОГОДИШЊИ ПЕРИОД**  
**2025-2030**

# **ИНИС** ИНСТИТУТ ЗА НОВИЈУ ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ

Београд, Трг Николе Пашића 11

Број: 01-24 Датум: 30.01.2025.

Жиро рачун: 840-84723-02 ПИБ 100271209

Тел 33-98-613

Тел 011 33-98-941

Е-маил: office@inis.bg.ac.rs

---

## **ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА ИНСТИТУТА ЗА НОВИЈУ ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ ЗА ПЕТОГОДИШЊИ ПЕРИОД (2025-2030)**

У време динамичних друштвених и геополитичких, а првенствено технолошких промена, неопходно је реafirмисати значај хуманистике која је још од ренесансе представљала основу критичког промишљања прошлости али и савремених изазова, а све у циљу оспособљавања друштва за доношење валидних одлука које се тичу садашњости и будућности. Као једна од водећих установа у области изучавања историје српског народа и опште савремене историје, Институт за новију историју Србије се суочава с изазовима новог доба који интензивно утичу на стандардне истраживачке праксе, формат објављивања научних публикација и глобалну размену знања. Између осталог, у те изазове спадају дигитализација научних ресурса, глобализација протока информација, као и потреба за интердисциплинарним и трансдисциплинарним приступом у истраживању. Стога је циљ овог петогодишњег плана јачање научног легитимитета наше установе кроз усвајање нових критеријума за унапређење структуре и квалитета публикација, систематско укључивање у међународне пројекте, инсистирање на принципима јавне доступности научних резултата и јачању кадровских потенцијала. На тај начин, Институт ће наставити да доприноси ширењу капацитета за критичко преиспитивање прошлости, као и разумевању сложених историјских процеса и њиховог утицаја на савремено друштво.

### **1. Издавачка делатност: унапређење критеријума, стандарда и квалитета**

Актуелна издавачка делатност ИНИС-а обухвата часопис *Токови историје*, библиотеку “Студије и монографије”, зборнике грађе, тематске зборнике радова и научну трибину. С обзиром на важност научних чланака и обима објављивања радова сарадника Института, посебна пажња биће посвећена часопису *Токови историје* који је крајем 2021. стекао статус међународног часописа (M23). Следећи кораци у развоју часописа биће индексирање у преостале међународно признате базе података изван којих се тренутно налази (*Web of Science*) и усмереност на подизање квалитета лектуре и превода. Одржавање нивоа часописа и његово библиометријско унапређење биће приоритет, због чега ће, уз увођење и професионално ажурирање новог сајта, бити могуће ретроактивно исправљање ранијих пропуста и недостатака. У ту сврху, ће се ротирати тимови млађих сарадника, зависно од интензитета њихових научних обавеза.

Издавачка (штампана) делатност ће и надаље обухватати три формата. “Мала библиотека” (цепни формат), обухвата мање студије и монографије и тематске зборнике радова, покренута крајем 2023. године. Њен успех потврђен је на Сајму књига у Београду 2024, где су издања ове библиотеке била најпродаванија. Из тог разлога, ИНИС ће наставити да подстиче ауторе и јача промоцију овог формата. Појачаћемо преводилачку делатност како би што више публикација било доступно на квалитетном енглеском језику. Монографије и зборници ће и надаље излазити у већем (B5) и мањем (A5) формату, како су је и било предвиђено пре десетак година.

Наставићемо праксу да институт закључује уговоре о сарадњи и суиздаваштву са престижним академским издавачким кућама у земљи, региону и иностранству, чиме бисмо додатно унапредили дистрибутивну и продајну мрежу наших публикација које су данас доступне на тржишту преко појединих дистрибутера (Book Bridge, Most), књижара, или кроз наше активности промоције и малопродаје на годишњем Сајму књига у Београду. У наредном периоду требало би детаљније регулисати питање издавачке делатности и ауторских права сарадника Института и ускладити их са одговарајућим институтским актима, Законом о ауторским правима и Платформом за отворену науку у Србији 2.0.

Имајући у виду да су рецензиране научне публикације основна легитимација и мерило наше реалне вредности, у издавачкој делатности ИНИС-а посебан значај придаје се уредничком и рецензентском раду, који сарадници обављају с великом посвећеношћу, често на рачун личних истраживања или слободног времена. Велика пажња посвећује се одабиру домаћих и страних рецензената и подизању квалитета рецензија, како би се

унапредио сваки рад кроз сугестије и анализу. У последњих десет година није било ниједног рада прихваћеног за објављивање без исправки предложених од стране рецензената, па ће с таквом праксом бити настављено.

## **2. ИНИС као референтни научни центар: “отворена наука” и промоција делатности**

Активно промовишући научну продукцију кроз научне трибине, учешће на сајмовима књига, медијске промоције и помоћ библиотекама, а у складу са препорукама Министарства, фокусираћемо се на оживљавање „округлих столова“ и стални дијалог са сродним институцијама. ИНИС је последњих година направио искорак ка широј јавности, са циљем да приближи савремену историографију грађанима Србије и школској популацији кроз сарадњу с бројним установама културе и науке, редовно донирајући своја издања, али и кроз учешће појединих сарадника у писању уџбеника. Институт је постао видљивији и захваљујући учешћу сарадника у медијима, а нарочито њиховим учешћем у документарном програму и кроз фелџонистику у штампи. Разумевајући значај друштвених мрежа и савремених видова комуникације, ИНИС је успоставио своје присуство и на Јутјубу, Фејсбуку и Инстаграму. Овај сегмент ћемо и даље јачати и давати му што професионалније форме.

У складу са савременим тенденцијама и објективним дометом дигиталних формата, покренућемо додатне интердисциплинарне едукативно-промотивне садржаје у форми подкаста, при чему би се као стручни водитељи и модератори смењивали поједини сарадници ИНИС-а. Поред презентације резултата истраживања наших сарадника, институтски подкаст на српском и енглеском језику био би атрактивна платформа за (уживо или онлајн) гостовање водећих регионалних, али и светских експерата из области друштвених и хуманистичких наука. У светлу модерних технологија и дигиталних трансформација истакнутих у недавно донетој *Платформи за отворену науку 2.0*, обезбедићемо ажурно архивирање свих институтских издања и одржавање постојећег дигиталног репозиторијума за отворени приступ научним публикацијама. Посебан напор треба уложити ради систематског увећања фонда наше библиотеке, који би подразумевао интензивнију међу институционалну и међународну размену публикација.

Осим тога, неопходно је наставити покренуту модернизацију сајта ИНИС-а, уз ревидирање и квалитетнију лектуру постојећег садржаја. Исто се односи и на сајт

часописа *Токови историје*. Покретање поменутог подкаста било би такође у складу са начелним захтевима регулативе која се тиче инсистирања на “отвореној науци” и њеној популаризацији. О друштвеном утицају и значају овог економичног а изузетно популарног формата имали бисмо мерљиве и поуздане податке већ крајем прве продукцијске године. Водећи рачуна о ширењу доступности садржаја у региону и шире, активније ће се ажурирати и допуњавати постојеће три опције на нашем вебсајту (ћирилична, латинична и енглеска).

### **3. Ширење истраживачког фокуса и учешће у пројектима**

Ширење тема на новије историјске периоде, од последње деценије 20. века до савремених друштвених и политичких изазова, омогућило би да се стручној, али и широј публици (укључујући и школску популацију) пружи свеобухватан и научно заснован увид у кључне догађаје и процесе. Научна валоризација овог сегмента прошлости треба да буде наш допринос пропитивању стереотипа који су присутни у академској литератури у свету, региону, па и код нас. Такође, ова знања представљала би бољу основу за научну размену са партнерским институцијама и шире, за квалитетнију партиципацију на међународним конференцијама и пројектима. Са друге стране, укључивање НИО у међународне и националне научне пројекте, посебно оне финансиране изван Републике Србије, препознато је као веома важан корак ка целокупном унапређењу науке у Србији, како од стране Министарства за науку, тако и у државној политици кроз Стратегију о науци и активности Фонда за науку. Имајући у виду важност овог питања, његово решавање требало би третирати као приоритет. Тренутна ситуација биће превазиђена преузимањем успешних пракси из земље и иностранства, чвршћим умрежавањем са сродним научним институцијама у земљи и свету, као и оспособљавањем кадрова за успешно конкурисање и руковођење пројектима. У том циљу ИНИС ће, по потреби, хонорарно ангажовати и посебна стручна лица која ће се бавити писањем и администрацијом пројеката, што је део успешне праксе која је већ заживела у појединим домаћим НИО из области друштвених и хуманистичких наука.

Настојаћемо да на годишњем нивоу ИНИС организује националне и међународне конференције које би уз примарну академску агенду имале за циљ успостављање сарадње са истакнутим домаћим и иностраним научницима који би могли бити укључени као партнери у заједничке пројекте. Уз редовне активности, ИНИС би требало да у наведеном периоду обезбеди учешће у међународним пројектима са мерљивим резултатима. Један од приоритета биће и подстицање млађих сарадника ИНИС-а на боравак у иностраним институцијама, нарочито архивима (посебно у оквиру билатералних пројеката и програма академске размене).

#### **4. Међународна сарадња**

Захваљујући преданом раду претходних управа, али и личном залагању извесног броја колега које су своју међународну репутацију користиле за афирмисање сарадње и угледа ИНИС-а, може се констатовати да је Институт у значајној мери већ препознатљив у међународној научној јавности. Стога ћемо у наредним годинама наставити да развијамо сарадњу на солидно постављеним темељима. Постојећа институционална сарадња са сродним научно-истраживачким организацијама и универзитетима у Немачкој, Кини, Русији, Чешкој, Словенији и Хрватској биће подигнута на виши ниво, кроз подстицање узвратних студијских боравака, предавања по позиву и трансфера знања и искустава.

Пракса заједничког организовања научних конференција и издавања научних публикација биће настављена и систематски интензивирана. Билатерална сарадња са научним установама из Немачке биће настављена са тенденцијом подизања на виши ниво. Интензивно ћемо трагати за могућностима проширивања и продубљивања међународне научне сарадње, узимајући у обзир чињеницу да је овај вид научне делатности препознат као посебно важан и у државној политици Републике Србије, али и у најзначајнијим правним и стратегијским актима везаним за област науке. Као могући правци ширења, већ у првим годинама, издвајају се средњоевропске (Швајцарска, Аустрија, Мађарска, Словачка), медитеранске (Италија, Француска, Грчка) и балканске државе (Румунија, Бугарска, Албанија, Турска). Са неким институцијама ћемо у наредном периоду склапати и уговоре о сарадњи и партнерству, посебно тамо где наш Институт или појединци запослени у њему већ сарађују или су сарађивали у прошлости. Критеријуми за одабир таквих установа морају се ближе уредити, као што је број наших потенцијалних сарадника, теме, као и материјалне могућности ИНИС-а. Научно веће би такође требало да утврди приоритетне теме за гостујуће предаваче и планиране

заједничке конференције.

Ради јачања видљивости резултата и боље рецепције наше историографије у свету, као и ради стицања неопходног искуства учешћа на великим научним скуповима, потрудићемо се да сваке године макар један панел (троје до четворо наших сарадника) буде присутан на најпрестижнијим годишњим конвенцијама у САД-у као што су АСН (Њујорк) и АСЕЕЕС (Вашингтон). Из истог разлога, трудићемо се да ИНИС има свог представника на свакој годишњој Конференцији о миграцијама (ТМЦ, Лондон). С обзиром да су годишње конвенције различитог тематског спектра погодна прилика за размену нових знања, продуктивну академску комуникацију, али и промоцију наших издања кроз тзв. округле столове посвећене новим књигама (*book panels & round tables*), охрабриваћемо свако учешће на њима, наравно, уз подршку надлежног министарства. Осим тога, успоставићемо праксу редовног достављања наших монографија референтним међународним часописима у којима би наша најновија издања била адекватно представљена.

## **5. Кадровска оспособљеност, радни услови и нормативна нивелација**

ИНИС тренутно има највећи број доктора наука, укључујући научне саветнике и више научне сараднике, али се истовремено суочава с недостатком простора за рад. Део библиотечког и архивског фонда чува се у изнајмљеним просторијама Универзитетске библиотеке “Светозар Марковић”, док у појединим канцеларијама ради и по десетак сарадника. Евидентна просторна скученост ипак не ремети динамику рада, већ, напротив, подстиче сарадњу и развој идеја, те едукацију младих доктораната и профилисање идеја за научне конференције, тематске зборнике и пројекте, што је корисно за даљи напредак института. Код одабира нових кадрова Института посебна пажња ће се обраћати и на мултилингвалне способности кандидата ради покривања историографске продукције суседних земаља, али и ради ефикасније обраде архивске грађе која је на страном језику.

Институт ће наставити да негује развој научних кадрова, по чему је препознат у историографији. Из његових редова потекли су сви професори Филозофског факултета у Београду који тренутно заузимају позиције на катедрама за историју Југославије и општу савремену историју. Институт ће и даље, у складу са својим могућностима, подржавати младе истраживаче кроз плаћање школарина, покривање трошкова

истраживања, студијске боравке и учешће на међународним пројектима. Сходно новом Правилнику о стицању научних звања, требало би прилагодити менторски програм који повезује искусније истраживаче са млађим колегама кроз писање коауторских чланака и монографија.

Истовремено, требало би водити активнију политику у организацијама и одборима који учествују у нормативном преуређењу научно-истраживачке делатности (нпр. ЗИС-а и матичних одбора надлежног министарства). Приликом сумирања годишњих резултата требало би увести годишње процене рада са конструктивним повратним информацијама. Кадровска политика била би усклађена са савременим нормативним захтевима, при чему је у плану и редовно одржавање и унапређивање стручне оспособљености наших помоћних служби из Општег сектора - правне, рачуноводствене и библиотечке.

\*

Период који је пред нама биће мање оптерећен решавањем адекватног смештаја, радне удобности, унапређења библиотеке и библиотечког депоа, савременим опремањем конференцијске сале, или неким другим техничким осавремењавањем. Институт је пре три године, коначно, уговорно решио са Дирекцијом за управљање имовином РС сва права (уговором) на боравак на садашњој адреси. Све ово представља изузетно важне кораке у циљу веће посвећености самим научним активностима.

Постигнута хармонија у међуљудским односима, биће основа за још успешнији тимски рад. Институт за новију историју Србије је у последњих петнаестак година знатно увећао број сарадника, па је и функционисање његових органа, од Научног већа, преко више редакција и других, мање формалних, *ad hoc* образованих тела задужених за организовање конференција, презентација, писање правилника и рад на друштвеним мрежама, постало сложеније, али и функционалније. И убудуће, у складу са потребама, правна акта Института (Статут, Правилник о издавачкој делатности, Правилник о систематизацији и други акти) редовно ће се усаглашавати са новим законским променама и другим регулаторним прописима у Србији.

## **6. Грађа Института за историју радничког покрета Србије - сортирање, класификација и стављање на располагање истраживачима**

Током бомбардовања СР Југославије 1999. године погођена је и зграда у којој се ИНИС тада налазио (Улица кнеза Милоша 101). Том приликом, причињена је знатна

материјална штета а цео институт морао је бити пресељен. Део библиотечког фонда пренет је у зграду на Тргу Николе Пашића, део у просторије Института за молекуларну генетику и генетичко инжењерство, део је расходован због сумње на контаминацију, а значајна колекција радничке периодике (једна од најбогатијих на простору бивше Југославије) и некадашња архива Института за историју радничког покрета привремено су били смештени у депое Владе Србије, у Немањиној бр. 26, два спрата испод нивоа земље. Услед поплаве и неадекватне заштите, део грађе неповратно је уништен. Пре неколико година извршено је комплетно премештање употребљивих делова грађе у депое Универзитетске библиотеке “Светозар Марковић”, које ИНИС изнајмљује. Тиме је ова грађа спашена и сада се чува у адекватним условима. Фондови периодике су пописани и следи уношење у систем COBIS. Њихово коришћење могуће је у самој УБ или након допремања у ИНИС за потребе истраживача, како сарадника ИНИС-а, тако и заинтересованим колегама и широј јавности. Наредних пет година радиће се на пописивању и класификовању (преостале) архивске грађе из некадашње архиве Института за историју радничког покрета Србије, која је тренутно депонована у УБ. Део архивске грађе који је настао прикупљањем сведочења активних учесника радничког покрета, НОБ и др, је својевремено пребачен у Државни архив Србије (пре 1999).

#### **7. Сарадња са сродним институцијама и стицање статуса институције од националног значаја за Републику Србију**

Већ дужи низ деценија ИНИС остварује значајну сарадњу са научно-истраживачким установама и високошколским установама на простору Републике Србије. Институционална сарадња, која се одвијала кроз заједничке пројекте, издавачке подухвате, организацију научних конференција и округлих столова, постоји са више хуманистичких института. Међу факултетима са којима је ИНИС највише сарађивао истичу се Филозофски факултет у Београду и Филозофски факултет у Новом Саду. Међу институтима са којима постоји дуга традиција плодне сарадње истичу се Институт за савремену историју, Институт за стратегијска истраживања Министарства одбране, Институт за европске студије, Балканолошки институт САНУ, Географски институт САНУ “Јован Цвијић”. и други. Сарадња у научно-истраживачким активностима постоји и са установама културе, посебно са Музејом жртава геноцида, Архивом Југославије, Државним архивом Србије, Музејом Југославије, Војним архивом, Историјским архивом Пожаревац и сл. И наредних година Институт ће наставити ову

сарадњу додајући овом списку и нове институције.

Наиме, динамичан развој ИНИС-а од почетка 21. века имао је за последицу значајно увећање броја запослених истраживача, као и осетан пораст квалитета и квантитета научно-истраживачких доприноса. У овом тренутку Институт се налази, бар према формалним критеријумима дефинисаним Законом о науци и истраживањима Републике Србије, надамак могућности да стекне престижни статус института од националног значаја. Према члановима 48-53 актуелног Закона о науци и истраживањима (СГРС, бр. 49/2019), институт “од националног значаја” у области друштвених и хуманистичких наука мора имати најмање 35 истраживача “од којих најмање 50% у научном звању научни саветник, виши научни сарадник”. Институт задовољава ове критеријуме и перманентно ће се старати да се то одржава. Тренутна заступљеност највиших звања у нашој установи је апсолутно одговарајућа. Према тренутно важећим законским одредбама, постајање института од националног значаја условљено је, између осталог, усвајањем десетогодишњег плана рада и развоја института, усклађеношћу програма рада са државним стратегијама у области науке и истраживања, као и испуњавањем поменутих предуслова везаних за структуру запослених истраживача и покретањем посебног процеса акредитације. Испуњавањем ових услова отвара се и формална могућност да Влада Републике Србије наш институт прогласи установом од националног значаја, што и даље остаје приоритет који нас све заједно окупља и мотивише. На овоме ће се радити и у наредном периоду.

ДИРЕКТОР  
ИНСТИТУТА ЗА НОВИЈУ ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ

  
Др Миле Бјелајац  
Научни саветник